

6.

MIMOŘÁDNÁ OPATŘENÍ PRO ŘEŠENÍ ENVIRONMENTÁLNÍCH HROZEB

Tato kapitola by měla shrnout předchozí poznatky o úspěšnosti sekuritizace environmentálních hrozeb v ČR na základě údajů o mimořádných opatřeních jako definičním znaku úspěšné sekuritizace. Půjde tedy o dokončení aplikace *congruence method*, kdy v předchozích kapitolách jsme zaznamenali sekuritizační procesy a nyní dojde k vyhodnocení výsledků těchto procesů z hlediska naplnění teorií předpokládaných výsledků. Vzhledem k nepříliš přesnému vymezení mimořádných opatření se zaměříme především na nejvíce zřejmá vykročení mimo rámec běžné politiky. Komplexní přehled opatření pak v dalších kapitolách nabídneme pro jednu konkrétní environmentální hrozbu – degradaci půd.

6.1 Krizové stavy

Patrně nejlepším příkladem mimořádných opatření v ČR je vyhlášení krizových stavů – stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu – kdy běžné fungování společnosti (tj. pravidla demokratického právního státu) je nahrazeno udělením mimořádných pravomocí či mimořádných povinností. Zvláště závažný nástroj představuje např. možnost omezit ústavně zakotvená práva na nedotknutelnost osoby a nedotknutelnost obydlí, vlastnické právo, svobodu pohybu,

svobodu shromažďování, svobodu podnikání, právo na stávku aj. (§5 zákona č. 240/2000 Sb.).

Jde o jeden z nejsilnějších nástrojů bezpečnostní politiky ČR. Přitom zákon předpokládá využití mimo jiné i pro řešení environmentálních hrozeb – „v případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí“ (čl. 5 zákona č. 110/1998 Sb.).

Dalším silným argumentem ve prospěch úspěšné sekuritizace je také samotné využívání krizových stavů pro řešení environmentálních hrozeb – naposledy byl stav nouze vyhlášen v Čechách během povodní v červnu 2013 (Rozhodnutí vlády č. 140/2013, srov. Mareš, Rektořík a Šelešovský 2013: 157–174).

Existence a zároveň i využívání vyhlášení krizových stavů pro řešení široce vymezených environmentálních hrozeb ukazuje na úspěšnou sekuritizaci, která předpokládá využití i těch nejsilnějších nástrojů, které jsou v demokratickém státě k dispozici⁵⁶.

6.2 Typové plány

Typový plán představuje konkrétní rozpracování řešení určité krizové situace a podle problematiky je součástí krizového plánu příslušného ministerstva či ústředního správního úřadu. Typové plány tedy představují výčet možných hrozeb, které jsou pokládány za pravděpodobné a na které je nutné v předstihu vypracovat sadu opatření. Existenci typového plánu pro určité situace tedy můžeme chápat jako konstatování sekuritizace dané hrozby. Existují takové plány i pro zvládání environmentálních hrozeb? Přehled typových plánů uvádí tabulka 12.

---

⁵⁶ Stanné právo bylo z české legislativy – z trestního řádu – vyřazeno v roce 1990.

Tabulka 12: Přehled typových plánů krizového řízení

Název plánu	Gesce
Řešení dlouhodobé inverzní situace	MŽP + MV
Řešení povodně velkého rozsahu	MŽP + MV
Řešení živelní pohromy velkého rozsahu např. rozsáhlé lesní požáry, sněhové kalamity, vichřice, sesuvy půdy, zemětřesení apod.	MV
Řešení epidemií – hromadné nákazy osob	ministerstvo zdravotnictví
Řešení epifytií – hromadné nákazy polních kultur	MZe + ministerstvo zdravotnictví
Řešení epizootií – hromadné nákazy zvířat	MZe + ministerstvo zdravotnictví
Řešení radiační havárie	MV + Státní úřad pro jadernou bezpečnost
Řešení havárie velkého rozsahu způsobené vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky	MV
Plán k řešení jiných technických a technologických havárií velkého rozsahu: požáry, exploze, destrukce nadzemních a podzemních staveb	MV
Plán k narušení hrází významných vodohospodářských děl se vznikem zvláštní povodně	MZe + MV + MŽP
Plán k řešení znečištění vody, ovzduší a přírodního prostředí haváriemi velkého rozsahu	MV
Plán k narušení finančního a devizového hospodářství státu velkého rozsahu	ministerstvo financí
Plán k řešení narušení dodávek ropy a ropných produktů velkého rozsahu	Správa státních hmotných rezerv
Plán k řešení narušení dodávek elektrické energie, plynu nebo tepelné energie velkého rozsahu	ministerstvo průmyslu a obchodu
Plán k řešení narušení dodávek potravin velkého rozsahu	MZe + ministerstvo průmyslu a obchodu

Název plánu	Gesce
Plán k řešení narušení dodávek pitné vody velkého rozsahu	MZe
Plán k řešení narušení dodávek léčiv a zdr. materiálu velkého rozsahu	ministerstvo zdravotnictví
Plán k řešení narušení funkčnosti dopravní soustavy velkého rozsahu	ministerstvo dopravy
Plán k řešení narušení funkčnosti v oblasti telekomunikačních a informačních vazeb velkého rozsahu	MV
Plán k řešení migrační vlny velkého rozsahu	MV
Plán k řešení hromadného postižení osob mimo epidemií	ministerstvo zdravotnictví
Narušení zákonnosti velkého rozsahu	MV
Narušení funkčnosti poštovních služeb velkého rozsahu	Česká pošta

Z dvaceti čtyř typových plánů bychom dvanáct (patnáct při zařazení i zdravotních hrozeb) mohli zařadit mezi plány pro zvládnání environmentálních hrozeb. Jde tedy o další **doklad úspěšné sekuritizace**. Zároveň můžeme vidět, že nejde o marginální problematiku, ale naopak – polovina všech typových plánů je zaměřena na řešení právě environmentálních hrozeb.

6.3 Zapojení tradičních bezpečnostních institucí

Jako schválení mimořádných opatření můžeme vnímat také zapojení tradičních bezpečnostních složek do řešení nového tématu. Především armáda a policie mohou využívat prostředků jinak v demokratických společnostech vyloučených.

V případech armády můžeme konstatovat, že v podstatě při všech větších krizových stavech v souvislosti s životním prostředím v uplynulém desetiletí došlo k nasazení vojenských jednotek (Ministerstvo obrany 2013). Obranná strategie ČR počítá s mož-

ností nasazení ozbrojených sil v rámci integrovaného záchranného systému „a to zejména při zvládnání následků rozsáhlých živelních pohrom, průmyslových nebo ekologických havárií“ (Ministerstvo obrany 2012: 9). **Strategie připouští v případě rozsáhlé manifestace environmentálních hrozeb dokonce nasazení všech armádních sil včetně záloh.**

Plnění těchto úkolů ostatně předpokládá i zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky. Relevantní je především §14 vymezující k jakým dalším úkolům jde armádu nasadit (odst. 1c: *„k záchranným pracím při pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí nebo k likvidaci následků pohrom“* a odst. 1k *„k plnění humanitárních úkolů civilní ochrany“*) a dále §15 – §17, kde jsou podrobněji upraveny náležitosti nasazení ve prospěch integrovaného záchranného systému.

V případě policie můžeme konstatovat ještě užší propojení s krizovým řízením a s environmentálními hrozbami. Zákon č. 239/2000 Sb. řadí „státní“ policii spolu s hasiči a zdravotnickou záchrannou službou mezi základní složky integrovaného záchranného systému (§4 zákona č. 239/2000 Sb.). Policie ČR je tedy jednou ze tří základních složek pro zvládnání nevojenských krizových stavů, vč. situací souvisejících s environmentálními hrozbami.